

TIETEELLISTEN SEURAIN VALTUUSKUNNAN VERKKOJULKAISUJA 1/2012

Julkaisufoorumi

Otto Auranen & Janne Pölönen

Tieteellisten julkaisukanavien tasoluokitus

Julkaisufoorumi-hankkeen (2010-2012)
loppuraportti

SISÄLLYSLUETTELO

1. JULKAISUFOORUMI-HANKKEEN TAUSTA JA TOTEUTUS	3
Julkaisufoorumi-hankkeen perustaminen	3
Arviointipaneelien muodostaminen ja arviointiohjeet	5
Lehti-, sarja- ja kustantajaluetteloiden muodostaminen	8
Luokituksen toteuttaminen	9
Julkaisufoorumin ylläpito ja päivitys	11
2. JULKAISUFOORUMI-LUOKITUS	12
Vuonna 2011 valmistunut Julkaisufoorumi-luokitus	12
Tieteellisten julkaisukanavien tasoluokituksen ulkomaisia esikuvia	18
3. HANKKEESEEN LIITTYVÄ MUU TOIMINTA	22
LIITE 1. JULKAISUFOORUMI-LUOKITUKSEN KÄYTTÖOHJE	24

1. JULKAISUFOORUMI-HANKKEEN TAUSTA JA TOTEUTUS

Julkaisufoorumi-hankkeen perustaminen

Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) vuosina 2010-2012 käyttämässä yliopistojen valtiorahoitusmallissa yhtenä indikaattorina on käytetty tieteellisiä julkaisuja, joiden perusteella on jaettu noin 2 % rahoituksesta. Yliopistojen piirissä on yleisesti pidetty ongelmana sitä, että tässä ja sitä edeltäneessä mallissa ratkaisevaa on ollut julkaisujen määrä eikä laatu. Suomen yliopistojen rehtorien neuvosto otti pohdittavaksi miten julkaisujen laatu voitaisiin ottaa huomioon rahoituksen perusteena, ja sen asettama työryhmä laati vuonna 2009 suunnitelman tieteellisten julkaisujen laadunarvioinnin kehittämiseksi.¹ Työryhmän selvityksessä todettiin, että viittausanalyysijä ja -indikaattoreita käytetään paljon luonnon- ja lääketieteissä tutkimuksen laadun arviointiin. Viittaustietokannat kattavat näiden alojen julkaisutoiminnan varsin hyvin, joten viittausanalyysillä saadaan kattava kuva tutkimustoiminnasta. Tekniikan ja etenkin yhteiskunta- ja humanististen tieteiden julkaisutoiminnasta taas merkittävä osa on viittaustietokantojen ulkopuolella, joten työryhmä totesi viittausanalyysien olevan puutteellinen tapa arvioida tutkimusta näillä aloilla.

Työryhmä esitti "tieteellisen julkaisutoiminnan laadunarvioinnin kehittämiseksi julkaisuforumiin perustuvan järjestelmän" eli tieteellisten lehtien, julkaisusarjojen ja kustantajien tasoluokituksen luomista Suomeen Norjan ja Tanskan esimerkkien mukaisesti. Tavoitteena oli luoda tutkimuksen arviointityökalu, jonka avulla voitaisiin esimerkiksi rakentaa julkaisutoiminnan laatuindikaattori yliopistojen valtiorahoitusmalliin tai arvioida tutkimusorganisaatioiden ja -alojen julkaisutoimintaa suurten julkaisumäärien tasolla. Oleellinen tavoite oli myös lisätä tutkijakunnan tietoisuutta korkeatasoisista tieteellisistä julkaisukanavista ja siten nostaa tutkijoiden ambitiotasoa julkaisutoiminnassaan. Yksilöiden tai tutkimusryhmien arviointiin luokitusta ei pidetty sopivana.

Suomen yliopistot UNIFI kutsui 17.3.2010 Tieteellisten seurain valtuuskunnan (TSV) puheenjohtajan, kansleri Ilkka Niiniluodon ja toiminnanjohtaja Aura Korppi-Tommolan neuvotteluun, johon osallistuivat Unifin puheenjohtaja, rehtori Lauri Lajunen ja pääsihteeri Liisa Savunen, vararehtori Johanna Björkroth, professori Arto Mustajoki Suomen Akatemian edustajana, johtaja Anita Lehikoinen ja opetusneuvos Olli Poropudas opetus- ja kulttuuriministeriöstä, Ammattikorkeakoulujen rehtorien neuvoston Arenen pääsihteeri Timo Luopajarvi, johtaja Klaus Lindberg ja kehittämispäällikkö Tuija Raaska CSC - Tieteen tietotekniikan keskuksen Raketti-hankkeen edustajina sekä Suomen yliopistokirjastojen neuvoston puheenjohtaja Arja-Riitta Haarala. Neuvottelussa päädyttiin siihen, että Tieteellisten seurain valtuuskunnan tulisi toteuttaa Julkaisufoorumi-hanke.

Tieteellisten seurain valtuuskuntaa pidettiin sopivana sijoituspaikkana, koska TSV on riippumaton organisaatio, joka edustaa tieteellisten seurojensa kautta tiedeyhteisöä erittäin laajasti. Seurojen toiminnassa on mukana tiedeyhteisön edustajia sekä yliopistoista, valtion tutkimuslaitoksista että muista

1 http://www.rectors-council.helsinki.fi/raportit_ja_julkaisut/Julkaisujen_laadunarviointi.pdf.

tutkimus- ja tiedeorganisaatioista. TSV:n alaiset tieteelliset seurat julkaisevat tieteellisiä lehtiä ja monografiasarjoja, joille TSV myöntää julkaisutukea, minkä lisäksi TSV:n lakisääteisiin tehtäviin kuuluu tieteellisen tiedonvälityksen ja julkaisutoiminnan kehittäminen. TSV:llä on jo aikaisempaa kokemusta tiedeyhteisöä laajasti koskevien hankkeiden organisoimisesta ja isännöinnistä, sillä se vastasi vuonna 2008 kansallisen tason tutkimusinfrastruktuurien kartoitus- ja tiekarttahankkeesta.

Tieteellisten seurain valtuuskunta perusti Julkaisufoorumi-hankkeen 3.5.2010 ja asetti sille ohjausryhmän ja sihteeristön. Ohjausryhmän puheenjohtajaksi nimettiin kansleri Ilkka Niiniluoto (Tieteellisten seurain valtuuskunta) ja varapuheenjohtajaksi vararehtori Heikki Mannila (UNIFI). Jäseniksi nimettiin palvelujohtaja Juha Haataja (CSC), johtaja Pirjo Hiidenmaa (Suomen Akatemia), puheenjohtaja Arja-Riitta Haarala (Yliopistokirjastojen neuvosto), sovellussuunnittelija Jyrki Ilva (Kansalliskirjasto), pääsihteeriksi, professori Olli Martio (Suomalainen Tiedeakatemia), opetusneuvos Olli Poropudas (Opetus- ja kulttuuriministeriö) ja professori Hannu Sariola (Tieteellisten seurain valtuuskunta). Arja-Riitta Haaran tilalle valittiin Mirja Iivonen toukokuussa 2011. Pirjo Hiidenmaan tilalle valittiin Laura Raaska tammikuussa 2012. Hankkeen sihteeristöön valittiin toiminnanjohtaja, professori Aura Korppi-Tommola (Tieteellisten seurain valtuuskunta), kehityspäällikkö Tuija Raaska (CSC:n RAKETTI-hanke) ja pääsihteeriksi Liisa Savunen (UNIFI). Kansallisen julkaisurekisterin toteuttamista selvittäneen JURE-projektin koordinaattori Hanna-Mari Puuska (CSC) on osallistunut ohjausryhmän kokouksiin asiantuntijana.

Hankkeen ohjausryhmä päätti touko-kesäkuussa 2010 hankkeen yleisistä suuntaviivoista sekä koordinaattorin ja projektisihteerin palkkaamisesta. Hankkeen kestoksi päätettiin 1.8.2010-29.2.2012. Aikataulusta päätettiin, että arviointipaneelit aloittavat työnsä vuoden 2010 loppupuolella ja saavat työnsä valmiiksi vuoden 2011 loppuun mennessä. Vuoden 2012 alkuun suunniteltiin hankkeen tuloksista tiedottamista ja mahdollisen julkaisun toimittamista. Lisäksi ohjausryhmän oli tarkoitus hankkeen päättymiseen mennessä ratkaista, millä tavalla ja missä Julkaisufoorumi-luokitusta ylläpidetään ja päivitetään. Koordinaattori Otto Auranen ja projektisihteeriksi Janne Pölönen rekrytoitiin kesän 2010 aikana ja he aloittivat työnsä elokuun 2010 alusta.

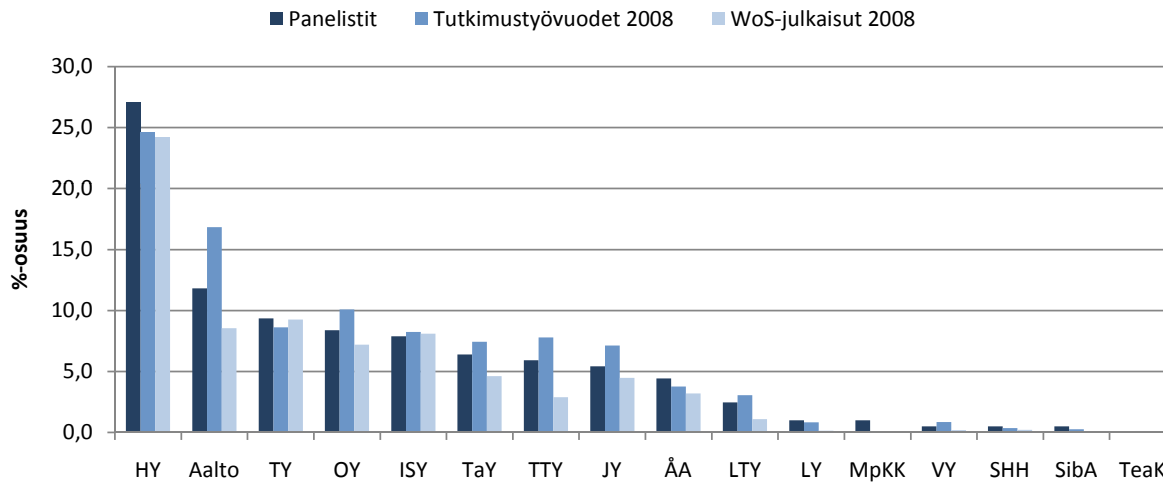
TSV vastasi OKM:ltä saadulla erityisavustuksella hankkeen henkilökunnan kustannuksista, ohjausryhmän ja paneelien kokouskuluista ja muista yleiskustannuksista, kuten taloushallinnosta. Hankkeeseen liittyvät kokoukset pidettiin pääosin Tieteiden talolla Helsingissä. Ohjausryhmän ja arviointipaneelien jäsenet matkustivat kokouksiin työnantajansa kustannuksella lukuun ottamatta paneelien aloituksesta täydennysjäseniksi valittuja paneelijäseniä, joiden matkakulut katettiin hankkeen varoista. OKM:n erityisavustus hankkeeseen oli yhteensä 299 000 euroa. Syksyllä 2011 OKM päätti jatkaa avustuksen käyttöä 31.12.2012 asti. Elokuun 2010 alusta helmikuun 2012 loppuun hanke käytti saamaansa rahoitusta yhteensä 220 000 euroa. Suurimmat menoerät olivat koordinaattorin ja projektisihteerin palkkakulut ja paneelien kokouskustannukset. Lisäksi suurempia kuluja syntyi hankkeen sihteeristön matkakustannuksista ja tietokantalisenssien ostosta.

Arviointipaneelien muodostaminen ja arviointiohjeet

Varsinainen toiminta hankkeessa käynnistyi elokuussa 2010 tieteenalojen jakamisella asiantuntijapaneelisiin, joiden tehtäväksi tuli julkaisukanavien laadun arviointi. JURE-projektin tieteenalaluokitusryhmä oli ehdottanut 55 paneelin perustamista ja jakanut tieteenalat paneelisiin tämän mukaisesti. Tästä lähtökohdasta paneelien alaa laajennettiin niin, että lopulta muodostettiin 23 paneelia elokuussa 2010. Laajojen paneelien perustamisella ohjausryhmä tavoitteli lähitieteenalojen rajat ylittävää keskustelua julkaisutoiminnan laatuksista. Muodostetut paneelit on listattu alla:

- 1 Matematiikka ja tilastotiede
- 2 Tietojenkäsittely ja informaatiotieteet
- 3 Fysiikka, avaruustieteet ja tähtitiede
- 4 Kemia
- 5 Geotieteet ja ympäristötieteet
- 6 Biotieteet I
- 7 Biotieteet II
- 8 Rakennus- ja yhdyskuntatekniikka, kone- ja valmistustekniikka
- 9 Sähkö- ja automaatiotekniikka, tieto- ja tietoliikennetekniikka
- 10 Teknillinen kemia, materiaalitekniikka ja ympäristötekniikka
- 11 Lääketieteen tekniikka, bioteknologia ja peruslääketieteet
- 12 Kliiniset lääketieteet I
- 13 Kliiniset lääketieteet II ja hammaslääketieteet
- 14 Terveystieteet ja muut lääketieteet
- 15 Maatalous- ja metsätieteet
- 16 Taloustieteet
- 17 Sosiaalitieteet, media- ja viestintätieteet sekä muut yhteiskuntatieteet
- 18 Psykologia ja kasvatustieteet
- 19 Poliittikan tutkimus, hallintotiede ja oikeustiede
- 20 Filosofia ja teologia
- 21 Kielitieteet
- 22 Kirjallisuus, taiteen tutkimus ja arkkitehtuuri
- 23 Historia, arkeologia ja kulttuurien tutkimus

Samaan aikaan paneelien perustamisen kanssa lähetettiin yliopistoihin, valtion tutkimuslaitoksiin, tieteellisiin seuroihin ja tiedeakatemiaihin pyynnöt ehdottaa jäseniä paneelisiin. Syyskuun loppuun mennessä ehdotettuja henkilöitä oli kaikkiaan 528, joista ohjausryhmä valitsi 204 paneelijäseniksi lokakuussa 2010. Tärkeitä valintaperusteita olivat kunkin paneelin tieteenalakirjon kattaminen sekä ehdokkaiden kokemus tutkimustyöstä ja tutkimuksen arvioinnista. Lisäksi painotettiin sukupuolten tasa-arvoa sekä sitä, että paneelijäseniä valitaan eri puolilta Suomea ja eri tutkimusorganisaatioista. Noin kolmasosa panelisteista ja puolet paneelien puheenjohtajista oli naisia. Yliopistojen edustus paneelissa jakautui tasaisesti suhteessa tutkimustyövuosiin ja julkaisutuotantoon (Kuvio 1).

Paneelien ehdotusten perusteella ohjausryhmä päätti helmikuussa 2011 paneelien välisten tieteenalarajojen muuttamisesta, jäsenten siirtymisestä paneelien välillä ja eräiden jäsenten kutumisesta täydentämään paneelien tutkimusalojen kattavuutta. Paneelien lopullinen tieteenalajako julkaistiin hankkeen verkkosivuilla.² Myös paneelien kokoonpano julkaistiin verkkosivuilla.³

Ohjausryhmä hyväksyi lokakuussa 2010 paneeleille annettavat arviointiohjeet.⁴ Ohjeissa määritellyt tieteellisen julkaisemisen ja julkaisutoiminnan laadun kriteerit noudattivat pääosin Norjan ja Tanskan vastaavien arviointiprojektien linjoja. Tieteellinen julkaisukanava määriteltiin seuraavasti:

Tieteellisellä julkaisukanavalla tarkoitetaan painettuja ja digitaalisia lehtiä, säännöllisiä konferenssarjoja, sekä kustantajien antologia- ja monografiasarjoja, jotka ovat erikoistuneet tieteellisten tutkimustulosten julkaisuun, eli niillä on tieteenalan asiantuntijoista koostuva toimituskunta, ja julkaiseminen edellyttää tieteenalan parhaiden käytäntöjen mukaista laadunarviointia, ennen kaikkea vertaisarviointia. Tieteellinen julkaisukanava voi olla myös kokonainen kustantaja, joka julkaisee tieteellisiä julkaisuja kokoomateoksina ja monografioina, jotka eivät kuulu kirjasarjaan.

Julkaisukanavien tasot 1 ja 2 määriteltiin arviointiohjeissa seuraavasti:

Taso 1 kattaa eri tieteenalojen keskeisimmät kotimaiset ja ulkomaiset julkaisukanavat, jotka täyttävät tieteellisen julkaisukanavan määritelmän: julkaisukanavalla on asiantuntijoista koostuva toimituskunta, ja julkaiseminen edellyttää tiedeyhteisön tunnustamaa laadunarviointia, ennen kaikkea vertaisarviointia. Vaikka jokin kotimainen julkaisukanava täyttäisi tieteellisen kanavan määritelmän, sitä ei pää-

2 http://www.tsv.fi/julkaisufoorumi/loppuraportti/paneelien_tieteenalajako_lopullinen.xlsx

3 http://www.tsv.fi/julkaisufoorumi/loppuraportti/julkaisufoorumi_panelistit_10082011.pdf

4 http://www.tsv.fi/julkaisufoorumi/loppuraportti/julkaisufoorumi_paneeliohjeet_220611.pdf

sääntöisesti tulisi luokitella tasolle 1 tai 2, jos valtaosa (2/3) toimituskunnasta ja kirjoittajista edustaa samaa tutkimusorganisaatiota.

Ohjausryhmän kesäkuussa 2011 tekemän sähköpostipäätöksen mukaan myöskään väitöskirjoja julkaisevia yliopistojen ja tutkimuslaitosten sarjoja ei ole syytä erikseen luokitella Julkaisufoorumissa, vaan kaikkien suomalaisten yliopistojen väitöskirjat tuotanto käsitetään yhtenä julkaisukanavana, joka on tasoa 1. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että monografiaväitöskirja vastaa tason 1 erillisteosta ja artikkeliväitöskirja vastaa tason 1 alkuperäisartikkelia, vaikka ne olisivat ilmestyneet julkaisukanavissa, joilla ei ole Julkaisufoorumi-luokitusta.

Taso 2 kattaa eri tieteenalojen johtavat tieteelliset julkaisukanavat, joissa tutkijat eri maista julkaisevat parhainta tutkimustaan. Tasolle 2 voidaan pääsääntöisesti luokitella vain kansainvälisiä tieteellisiä julkaisukanavia, joiden toimitus-, kirjoittaja- ja lukijakunta edustaa eri kansallisuuksia. Kuitenkin myös suomen- tai ruotsinkielisiä julkaisukanavia voidaan luokitella tasolle 2, jos ne tavoittavat tieteenalansa kansainvälinen asiantuntijayleisön.

Kullekin paneelille annettiin tehtäväksi luokitella oman alueensa tieteellisistä lehdistä ja sarjoista tasolle 2 korkeintaan 20 %. Tämä osuus laskettiin kunkin paneelin arvioitavana olevien, tieteellisiksi todettujen eli paneelin tasolle 1 luokittelien lehtien ja sarjojen määrästä. Koska kaikki paneelit sisälsivät useita tieteenaloina, niiden tehtäväksi annettiin myös huolehtia kaikkien alojensa edustuksesta tasolla 2. Kirjakustantajien osalta otettiin tavoitteeksi, että paneelit voivat yhteensä nostaa tasolle 2 noin 10 % tieteellisiksi luokitelluista nimekkeistä.

Joidenkin paneelien aloitteesta ohjausryhmä muutti helmikuussa 2011 arviointiohjeita siten, että paneeleille annettiin mahdollisuus valita tason 3 lehtiä ja sarjoja tason 2 joukosta. Tason 3 suuruudeksi päätettiin 1 % kunkin paneelin tason 1 lehtien ja sarjojen määrästä. Kevään aikana paneelit antoivat palautetta tason 3 lehtien ja sarjojen valitsemisesta. Pääsääntöisesti yhden prosentin osuutta tason 1 nimekkeistä pidettiin liian pienenä. Paneelien puheenjohtajien kokous toukokuun alussa oli samalla kannalla. Tämän palautteen perusteella ohjausryhmä päätti kesäkuussa 2011, että tason 3 osuutta laajennetaan. Tasolle 3 valittavien lehtien ja sarjojen maksimimääräksi määriteltiin 5 prosenttia kunkin paneelin tason 1 lehtien ja sarjojen määrästä. Samalla päätettiin tarkemmista tason 3 lehtien ja sarjojen valintakriteereistä.

Taso 3 kattaa ne lehdet ja sarjat, jotka ovat paneelin näkemyksen mukaan kaikkein korkeatasoisimpia paneelin alueella. Tason 3 lehtien ja sarjojen erottamiseen muista tason 2 lehdistä ja sarjoista voidaan käyttää seuraavia kriteereitä:

- käytännössä kaikki julkaistu tutkimus on korkeinta tasoa omalla tieteen- tai tutkimusalallaan ja sen vaikutus alalla on erittäin suuri (mitattuna esim. viittausindikaattoreilla)
- kattavat tieteen- tai tutkimusalaa laajemmin eivätkä ole keskittyneet kapeamman erikoistematikan käsittelyyn

- kirjoittaja- ja lukijakunta on kansainvälistä
- toimituskunnissa toimivat tieteen- tai tutkimusalan johtavat tutkijat
- julkaisemista näissä lehdissä ja sarjoissa arvostetaan alan kansainvälisessä tutkijayhteisössä erittäin korkealle.

Koska monet julkaisukanavat olivat useamman kuin yhden arviointipaneelin arvioitavana, paneelit myös päätyivät monen julkaisukanavan kohdalla toisistaan poikkeaviin tasoluokituksiin. Alun perin tällaisten tilanteiden varalle oli suunniteltu paneelien puheenjohtajien neuvotteluja, mutta lokakuussa 2011 ristiriitaisten tasoluokitusten todettiin koskevan runsasta 900 lehteä ja sarjaa ja joitain kirjakustantajia. Ohjausryhmä päätti, että ristiriitaisten luokitusten tapauksessa julkaisukanava nostetaan aina korkeammalle tasolle. Tämä päätös ei merkittävästi lisännyt tasoilla 2 ja 3 olevien julkaisukanavien kokonaismäärää, mutta säästi paneelien ja etenkin niiden puheenjohtajien työaikaa.

60 lähinnä yhteiskunta- ja humanistisia tieteitä edustavaa tieteellistä seuraa luovutti 1. helmikuuta 2012 Julkaisufoorumi-hankkeelle ja muille tahoille kannanoton ”Monipuolisen ja -muotoisen tieteellisen julkaisu-toiminnan puolesta”⁵ Ohjausryhmä käsitteli jo 3. helmikuuta 2012 kannanotossa esiin nostettuja kysymyksiä suomenkielisten tieteellisten lehtien ja sarjojen ja muilla kuin englannin kielellä julkaisevien tieteellisten lehtien ja sarjojen asemasta Julkaisufoorumi-luokituksessa. Samat kysymykset olivat esiintyneet keskustelussa myös aiemmin Julkaisufoorumi-hankkeen aikana. Ohjausryhmä totesi kannanotossa esitettyjen tieteellisen julkaisemisen kieltä koskevien kysymysten olevan tärkeitä ennen kaikkea yhteiskuntatieteellisen ja humanistisen tutkimuksen kannalta ja muutti arviointiohjeita siten, että

- paneelit 14 ja 16-23 voivat halutessaan luokitella tasolle 2 suomen- tai ruotsinkielisiä johtavia tieteellisiä lehtiä ja sarjoja, jotka kattavat tieteenalansa suomalaisen yhteiskunnan, kulttuurin ja historian erityispiirteitä käsittelevää tutkimusta mahdollisimman laajasti, ja
- European Science Foundationin *The European Reference Index for the Humanities* (ERIH) –luokituksen tieteenalat kattavat paneelit voivat halutessaan luokitella tasolle 2 muilla kuin yksinomaan englanninkielellä julkaisevia, ERIH-arvioinnissa tasolle A luokiteltuja lehtiä ja sarjoja.

Hankkeen sihteeristölle annettiin tehtäväksi ryhtyä toteuttamaan ohjausryhmän päätöstä paneelien 14 ja 16-23 kanssa kevään 2012 aikana.

Lehti-, sarja- ja kustantajaluetteloiden muodostaminen

Paneelien arvioitavaksi annettavien tieteellisten lehtien ja sarjojen luettelot koostettiin useiden tiedonlähteiden avulla. Ulkomaisten lehtien ja sarjojen osalta tiedonlähteinä olivat Scopus- ja Web of Science (WoS) -tietokannat sekä Norjan, Tanskan, Australian ja ERIH -tasoluokitusten lehti- ja sarjaluettelot. Kotimaisten

5 http://www.nuorisotutkimusseura.fi/sites/default/files/tapahtumatiedostot/Kannanotto_lopullinen.pdf.

lehtien ja sarjojen etsimiseen käytettiin lisäksi Arto-tietokantaa ja luetteloa TSV:n julkaisutukea saavista lehdistä ja sarjoista. Australian luokituksessa laadittua konferenssiluetteloa käytettiin lähteenä joidenkin tekniikan paneelien arviointityössä. Lisäksi lehti- ja sarjaluelloita täydennettiin panelistien tekemien ja saamien ehdotusten perusteella.

Ulkomaisista lähteistä saadut lehti- ja sarjaluelloet yhdisti vanhempi sovellussuunnittelija Yrjö Leino (CSC). Luetteloiden yhdistämisen jälkeen Julkaisufoorumi-hankkeen sihteeri laati jokaiselle paneelille oman luettelon lehdistä ja sarjoista. Näissä luetteloissa oli päällekkäisyyksiä, sillä monet lehdet ja sarjat julkaisevat usean tieteenalan tutkimusta ja olivat siis relevantteja usean paneelin näkökulmasta. Lehdet ja sarjat jaettiin paneeleille käytössä olleiden tiedonlähteiden tieteenalaluokitusten perusteella. Sihteeri sovitti muiden tiedonlähteiden alaluokitus Julkaisurekisteri-projektin tieteenalaluokitustyöryhmän tekemään Web of Science -tieteenalojen jakoon. Kirjakustantajista koostettiin kaikille paneeleille yksi yhteinen luettelo. Kirjakustantajien luettelo perustui Norjan arvioinnissa koostettuun kustantajaluetteloon, jota Julkaisufoorumin paneelien jäsenet täydensivät kevään 2011 aikana.

Helmikuussa 2011 ohjausryhmä päätti, että vuonna 2011 ei oteta arviointiin kaikkia käytössä olleista tietolähteistä löytyneitä 38 000 lehteä ja sarjaa, vaan vähennetään arvioitavien lehtien ja sarjojen määrää Norjan ja Tanskan luokituksia vastaavaan noin 20 000 nimekkeeseen. Rajoitus tehtiin, koska haluttiin vähentää paneelien arviointityön määrää, ja toisaalta arvioitiin, että lehtien ja sarjojen taso muodostuu liian kirjavaksi, jos otetaan mukaan kaikki mahdolliset nimekkeet. Arvioitavien lehtien ja sarjojen perusjoukko rakennettiin Norjan ja Tanskan lehtiluetteloiden pohjalta. Mukaan otettiin lehdet ja sarjat, jotka esiintyivät sekä Norjan että Tanskan luetteloissa. Tähän lisättiin Web of Scienceen ja ERIH-luokitukseen kuuluvat sekä Australian A*- ja A-luokkiin kuuluvat lehdet ja sarjat. Lisäksi paneelit lisäsivät ja poistivat lehtiä ja sarjoja luetteloistaan sen mukaan, miten hahmottivat alansa julkaisutoiminnan suuntautumisen. Kaikkiaan arvioitavina oli vuonna 2011 yhteensä n. 20 000 lehteä ja sarjaa ja 2000 kirjakustantajaa.

Luokituksen toteuttaminen

Vuoden 2010 joulukuussa alkanut arviointipaneelien ensimmäinen kokouskierros jatkui vielä vuoden 2011 tammikuussa. Kokouksissa paneelit valitsivat varapuheenjohtajat, keskustelivat keskinäisistä tieteenalarajanvedoistaan sekä tekivät ehdotuksia paneelien täydentämisestä ja jäsenten siirroista paneelien välillä. Lisäksi paneelit päättivät sisäisestä työnjaostaan ja työtavoistaan. Sihteeri esitelti hankkeen taustaa ja tavoitteita yleisesti. Kokouksissa olivat esillä ensimmäiset luettelot paneelien arvioitaviksi tulevista lehdistä ja sarjoista. Luettelot olivat alustavia versioita, joissa oli bibliografiset perustiedot lehdistä ja sarjoista, mutta ei muuta taustatietoa.

Maalis-huhtikuun 2011 kokouksissa paneelit karsivat lehtiä ja sarjoja luetteloistaan sihteeristön laatiman ehdotuksen perusteella. Ehdotus oli rakennettu ohjausryhmän vuoden alussa päättämien linjausten perusteella, joilla arvioitavien lehtien ja sarjojen joukko tiivistettiin n. 20 000 nimekkeeseen. Lehtiä ja sarjoja poistettiin luetteloista sekä epärelevantteina että ei-tieteellisinä, sillä etenkin Arto-tietokanta

sisälsi lehtiä ja sarjoja, jotka eivät olleet tieteellisiä Julkaisufoorumin kriteerien mukaan. Toista kokouskierrosta varten paneelien jäsenet myös täydensivät sihteeristön laatimia perusluetteloita lehdistä, sarjoista ja kustantajista. Löytääkseen pohjalueteloista puuttuvia relevantteja julkaisukanavia, monet panelistit lähettivät tiedusteluja kollegoilleen, kuten arviointiohjeissa oli kehoitettu. Lisäksi kokouksissa jatkettiin keskustelua arvioinnin käytännön toteuttamisesta, esimerkiksi sihteeristön tasoluokitus ehdotuksen perusteista.

Touko-kesäkuussa 2011 pidettiin arviointipaneelien ensimmäiset varsinaiset arviointikokoukset. Kokouksissa keskityttiin pääosin tason 1 ja 2 lehtien ja sarjojen valintaan sihteeristön pohjaehdotuksen perusteella. Pohjaehdotus perustui lehtien ja sarjojen viittausindikaattoriarvoihin ja aiempien vastaavien arviointien tuloksiin. Luonnon-, lääke- ja teknisten tieteiden paneeleissa (paneelit 1-15) sekä taloustieteiden ja psykologian ja kasvatustieteiden paneelissa (16 ja 18) pohjaehdotus oli rakennettu kolmen bibliometrisen indikaattorin (*Journal Impact Factor (JIF)*, *Source Normalized Impact per Paper* ja *Scimago Journal Rank*) arvojen sekä aiempien arviointien (Norja, Tanska ja Australia) tulosten perusteella. Yhteiskunta- ja humanististen tieteiden paneeleissa (17 ja 19-23) pohjaehdotus perustui *Source Normalized Impact per Paper* -arvoihin ja aiempien arviointien (Norja, Tanska, Australia ja ERIH) tuloksiin. Paneelien täydentämä kirjakustantajien luettelo toimitettiin paneeleille ennen kolmatta kokouskierrosta.

Elo-syyskuun 2011 kokouksissa paneelit päättivät tason 3 lehtien ja sarjojen valinnasta sekä kirjakustantajien tasoluokituksesta. Kaikki paneelit päättivät lopulta valita tason 3 lehdet ja sarjat, vaikka monissa paneeleissa kahta tasoluokkaa pidettiin periaatteessa riittävänä. Sihteeristön tasoehdotus tason 3 lehdistä ja sarjoista perustui samoille laskentaperiaatteille kuin tasoja 1 ja 2 koskevassa ehdotuksessa. Luonnon- ja lääketieteiden paneeleissa kiinnitettiin huomiota siihen, että katsausartikkeleita julkaisevat lehdet keräävät luonteensa takia paljon viittauksia ja nousevat siksi korkealle sihteeristön ehdotuksissa. Näissä paneeleissa pyrittiinkin valitsemaan katsauslehdistä vain korkeatasoisimmat tasolle 3. Joissain paneeleissa ei valittu lainkaan katsauslehtiä tasolle 3. Kirjakustantajien luettelossa sihteeristön tasoluokitus perustui Norjan kustantajaluokitukseen. Kukin paneeli otti kantaa kustantajaluetteloon omien alojensa näkökulmasta. Yhteiskunta- ja humanististen tieteiden paneelit olivat kirjakustantajien luokittelussa muita paneeleita aktiivisempia, sillä monografioiden ja kokoomateosartikkelien julkaiseminen kuuluu tiiviisti yhteiskunta- ja humanististen tieteiden julkaisukulttuureihin.

Loppukevään ja alkusyksyn kokouksissa päätetyt tasoluokitukset julkaistiin alustavassa muodossa Julkaisufoorumi-hankkeen verkkosivuilla marraskuussa 2011. Paneeleissa käytiin sähköpostikeskustelua tasoluokituksista vuoden loppuun asti osittain kollegoilta saadun palautteen seurauksena. Paneelit tekivät myös lisäyksiä lehtien, sarjojen ja kustantajien luetteloihin vuoden loppuun asti. Tasoluokitukset valmistuivat vuoden 2011 loppuun mennessä. Lopulliset vuoden 2011 Julkaisufoorumi-luokitukset julkaistiin hankkeen verkkosivuilla tammikuussa 2012. Helmikuussa avatulla haku-sivulla on mahdollista tehdä hakuja julkaisukanavan nimekkeen, ISSN-tunnuksen, Julkaisufoorumi-tason ja tyyppin perusteella.⁶ Sivulle tullaan lisäämään mahdollisuus tehdä tieteenaloittaisia hakuja. Lisäksi sihteeristö

6 <http://www.tsv.fi/julkaisufoorumi/haku.php>.

ryhtyi joulukuussa 2011 tarkistamaan ja täydentämään luokiteltujen lehtien, sarjojen ja kirjakustantajien bibliografisia tietoja mm. Ulrichs-tietokannan avulla.

Vuoden 2011 lopulla paneelit kävivät laajempaa keskustelua Julkaisufoorumi-luokituksen käyttöta-voista, tutkimuksen arvioinnista ja tieteen yhteiskunnallisen vaikuttavuuden asemasta tiedepolitiikassa. Keskustelujen pohjaksi sihteeristö laati lokakuussa 2011 muistion. Paneelien näkemyksiä huomioitiin mm. ohjausryhmän yliopistojen rahoitusmallin uudistamista käsitelleelle työryhmälle osoitetussa muistiossa, TSV:n lausunnossa, joka koski rahoitusmallityöryhmän ehdotusta, sekä helmikuussa 2012 valmistuneessa Julkaisufoorumi-luokituksen käyttöohjeessa (Liite 1). Ohjeessa esitellään luokituksen laatimisperiaatteet sekä luokituksen hyviä ja huonoja käyttötapoja.

Julkaisufoorumin ylläpito ja päivitys

Ohjausryhmä teki elo-joulukuun 2011 aikana oleelliset linjaukset Julkaisufoorumi-luokituksen ylläpidosta ja päivittämisestä. Suunnitelman mukaan tasoluokitukset päivitetään kolmen vuoden välein. Seuraava tasoluokitusten päivitys tehdään vuonna 2014. Muina vuosina paneelit hyväksyvät aikaisemmin luokitattomia lehtiä, sarjoja ja kustantajia tasolle 1. Helmikuussa 2012 avatulla ehdotusivulla on mahdollista ehdottaa uusia lehtiä, sarjoja tai kirjakustantajia Julkaisufoorumin paneelien arvioitavaksi.⁷ Arviointipaneelien kaudet ovat kolmivuotisia. Vuonna 2010 valitut ensimmäiset paneelit jatkavat vuoden 2013 loppuun, jolloin valitaan uudet paneelit vuosille 2014-2016. Ohjausryhmän linjausten mukaan Julkaisufoorumin sihteerityövoimana on yksi täysipäiväinen työntekijä, ja toiminta jatkuu TSV:ssa ainakin vuoden 2012 ajan.

Ensimmäisen Julkaisufoorumi-luokituksen toteutusta johtaneen ohjausryhmän toimintakausi päättyi 29.2.2012. Uuteen ohjausryhmään valitaan 5-6 päätieteenaloja edustavaa henkilöä sekä Suomen yliopistot UNIFIn, Suomen Akatemian, OKM:n, Kansalliskirjaston, Suomen yliopistokirjastojen neuvoston, CSC:n ja TSV:n edustajat. TSV:n edustaja toimii ohjausryhmän puheenjohtajana. Ryhmän tehtävänä on tehdä luokituksen ylläpitoa ja kehittämistä koskevat päätökset, valita arviointipaneelien jäsenet vuonna 2013 ja tiedottaa taustayhteisöilleen Julkaisufoorumi-luokituksesta. Ohjausryhmän nimittää TSV:n hallitus toukokuussa ja sen toimikausi on kolmivuotinen.

7 <http://www.tsv.fi/julkaisufoorumi/ehdota.php>.

2. JULKAISUFOORUMI-LUOKITUS

Vuonna 2011 valmistunut Julkaisufoorumi-luokitus

Julkaisufoorumi-hankkeen tuottama, ensimmäinen vuonna 2011 valmistunut tieteellisten julkaisukategorioiden tasoluokitus kattaa kaikkiaan 20 691 nimekettä: 19 481 lehteä ja sarjaa, sekä 1210 kirjakustantajaa. Kaikista 1210 kirjakustantajasta 1081 (89,3 %) on luokiteltu tasolle 1 ja 129 (10,7 %) tasolle 2. Kaikista 19 481 lehdestä ja sarjasta 15 387 (79 %) on luokiteltu tasolle 1, 4094 (21 %) tasolle 2, ja 1126 (5,8 %) tasolle 3 (Taulukko 1):

Taulukko 1. Lehtien ja sarjojen jakautuminen paneeleittain ja tasoittain

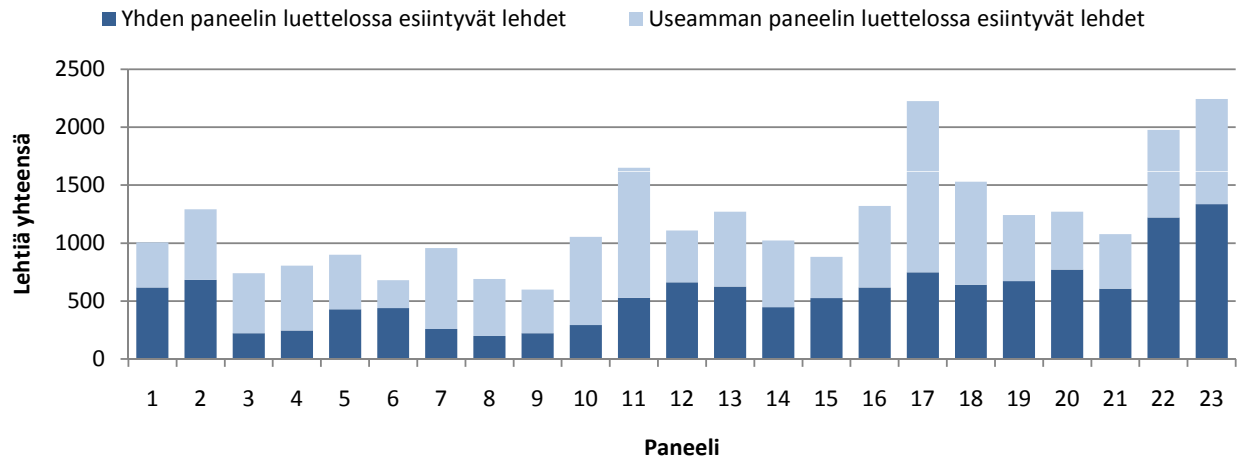
Paneeli	Lehtien ja sarjojen lukumäärä				Osuus lehdistä ja sarjoista		
	Yhteensä	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Taso 1	Taso 2	Taso 3
1 Matematiikka ja tilastotiede	1006	807	199	50	80,2 %	19,8 %	5,0 %
2 Tietojenkäsittely ja informaatiotieteet	1292	1070	222	48	82,8 %	17,2 %	3,7 %
3 Fysiikka, avaruustieteet ja tähtitiede	740	598	142	28	80,8 %	19,2 %	3,8 %
4 Kemia	806	645	161	40	80,0 %	20,0 %	5,0 %
5 Geotieteet ja ympäristötieteet	899	731	168	43	81,3 %	18,7 %	4,8 %
6 Biotieteet I	681	554	127	34	81,4 %	18,6 %	5,0 %
7 Biotieteet II	958	769	189	47	80,3 %	19,7 %	4,9 %
8 Rakennus- ja yhdyskuntatekniikka, kone- ja valmistustekniikka	690	556	134	33	80,6 %	19,4 %	4,8 %
9 Sähkö- ja automaatiotekniikka, tieto- ja tietoliikennetekniikka	598	479	119	29	80,1 %	19,9 %	4,8 %
10 Teknillinen kemia, materiaalitekniikka ja ympäristötekniikka	1053	847	206	51	80,4 %	19,6 %	4,8 %
11 Lääketieteen tekniikka, bioteknologia ja peruslääketieteet	1650	1324	326	72	80,2 %	19,8 %	4,4 %
12 Kliiniset lääketieteet I	1110	888	222	48	80,0 %	20,0 %	4,3 %
13 Kliiniset lääketieteet II ja hammaslääketieteet	1270	1022	248	62	80,5 %	19,5 %	4,9 %
14 Terveystieteet ja muut lääketieteet	1022	818	204	51	80,0 %	20,0 %	5,0 %
15 Maatalous- ja metsätieteet	880	704	176	43	80,0 %	20,0 %	4,9 %
16 Taloustieteet	1321	1060	261	54	80,2 %	19,8 %	4,1 %
17 Sosiaalitieteet, media- ja viestintätieteet sekä muut yhteiskuntatieteet	2225	1797	428	111	80,8 %	19,2 %	5,0 %
18 Psykologia ja kasvatustieteet	1531	1226	305	76	80,1 %	19,9 %	5,0 %
19 Poliittikan tutkimus, hallintotiede ja oikeustiede	1242	1007	235	61	81,1 %	18,9 %	4,9 %
20 Filosofia ja teologia	1272	1018	254	63	80,0 %	20,0 %	5,0 %
21 Kielitieteet	1077	870	207	53	80,8 %	19,2 %	4,9 %
22 Kirjallisuus, taiteen tutkimus ja arkkitehtuuri	1976	1600	376	95	81,0 %	19,0 %	4,8 %
23 Historia, arkeologia ja kulttuurien tutkimus	2243	1794	449	112	80,0 %	20,0 %	5,0 %

Tasojen osuudet poikkeavat koko lehti- ja sarjaluettelon tasolla hieman paneelien sisällä tavoitteeksi asetetuista osuuksista, koska kaikki paneelit eivät luokitelleet tasoille 2 ja 3 täyttä kiintiötä luettelonsa lehdistä ja sarjoista, ja huomattava osa lehdistä ja sarjoista on arvioitu useammassa paneelissa. Vähintään tasolle 1 luokitelluista 19 482 lehdestä ja sarjasta 12 967 (66,6 %) arvioitiin vain yhdessä paneelissa, 5 131 (26,3 %) arvioitiin kahdessa paneelissa, 1 180 (6,1 %) arvioitiin kolmessa paneelissa, ja 204 (1 %) oli 4-6 paneelin arvioitavana. Yhden tai useamman paneelin arvioitavana olleiden lehtien ja sarjojen osuus vaihteli paneelittain (Kuvio 2).

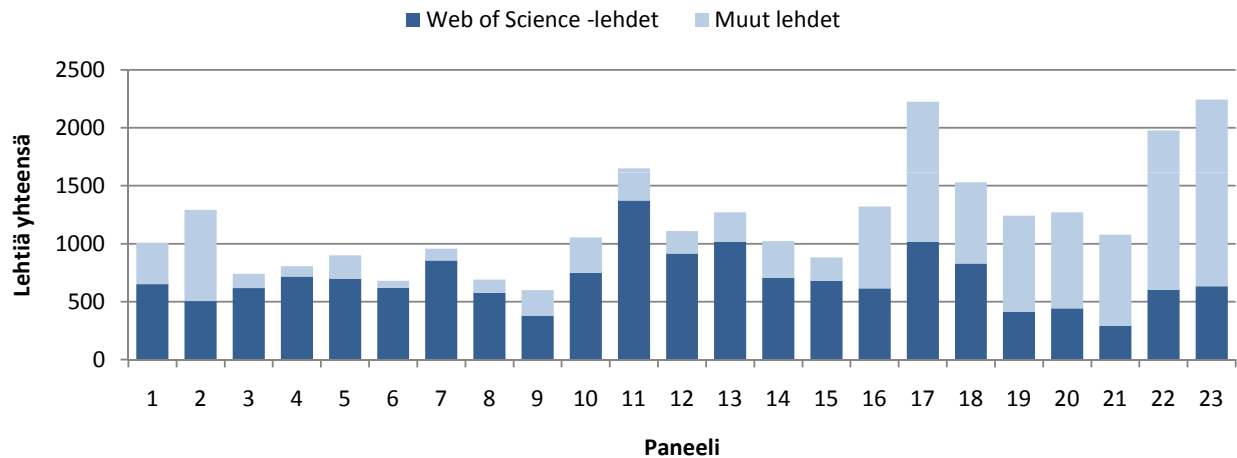
Käytännössä paneeleilla on ollut arvioitavanaan yhteisiä lehtiä ja sarjoja lähes kaikkien muiden paneelien kanssa (Taulukko 2). Taulukon oikeasta yläosasta käy ilmi paneelien yhteisten tason 1 lehtien ja sarjojen lukumäärä, ja taulukon vasemmasta alaosasta käy ilmi paneelien yhteisten tason 2 lehtien ja sarjojen lukumäärä.

Taulukko 2. Paneelien yhteisten lehtien ja sarjojen lukumäärä (taso 1 oikea yläosa, taso 2 vasen alaosa)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23
1	1006	90	57	4	7	3	12	37	31	11	6	1	2	3	1	46	19	27	1	10	1	2	1
2	41	1292	8	2	6	0	12	22	140	5	20	2	1	9	0	60	98	48	13	8	10	1	0
3	20	4	740	91	23	4	28	59	67	101	29	1	8	1	1	0	2	2	1	1	0	1	1
4	1	1	82	806	20	1	53	24	5	186	72	7	2	4	36	2	0	2	0	0	0	0	0
5	1	6	12	7	899	62	17	55	4	85	18	1	4	14	58	17	88	3	14	7	0	5	13
6	8	1	2	4	33	681	23	1	0	4	17	2	0	1	58	0	7	8	0	1	0	1	2
7	14	10	24	45	23	35	958	3	2	18	307	37	20	4	12	1	1	4	0	1	0	0	2
8	15	14	23	11	15	2	9	690	33	175	6	0	5	6	6	37	29	3	2	0	0	3	0
9	7	65	23	0	5	0	2	15	596	38	8	0	2	0	1	12	10	5	2	2	2	1	0
10	1	4	64	99	28	2	30	56	8	1051	34	2	2	4	38	13	17	2	5	1	0	3	2
11	9	20	32	55	5	17	159	2	6	27	1649	126	159	41	38	6	2	47	6	5	1	0	2
12	1	1	0	3	0	0	28	0	0	0	40	1111	120	60	10	0	8	11	3	2	0	1	3
13	1	4	3	0	0	0	12	1	1	2	91	49	1268	58	1	2	3	122	3	0	4	1	1
14	4	4	0	2	4	0	7	3	1	0	27	40	48	1022	16	27	98	122	40	6	6	0	15
15	1	0	0	12	20	24	29	5	0	10	27	8	1	12	880	32	38	4	5	0	0	1	5
16	13	19	0	0	3	1	0	17	2	2	1	1	1	6	11	1321	203	60	123	15	4	4	34
17	7	34	0	0	24	8	3	13	3	7	1	2	1	22	18	94	2217	162	231	98	32	110	178
18	2	15	1	1	0	3	1	2	2	0	33	6	68	65	3	27	62	1531	37	27	41	17	22
19	0	2	0	0	1	0	0	1	0	1	1	0	2	5	1	34	81	14	1242	30	5	12	48
20	4	2	1	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	1	2	8	46	11	12	1270	33	55	167
21	1	10	2	0	0	0	0	0	3	0	6	0	8	9	0	0	27	45	1	18	1077	174	70
22	0	7	1	1	1	0	0	8	0	1	0	0	0	2	1	3	30	10	3	19	50	1974	291
23	0	0	2	3	8	4	0	0	0	0	0	1	0	6	3	15	87	12	13	57	32	78	2242

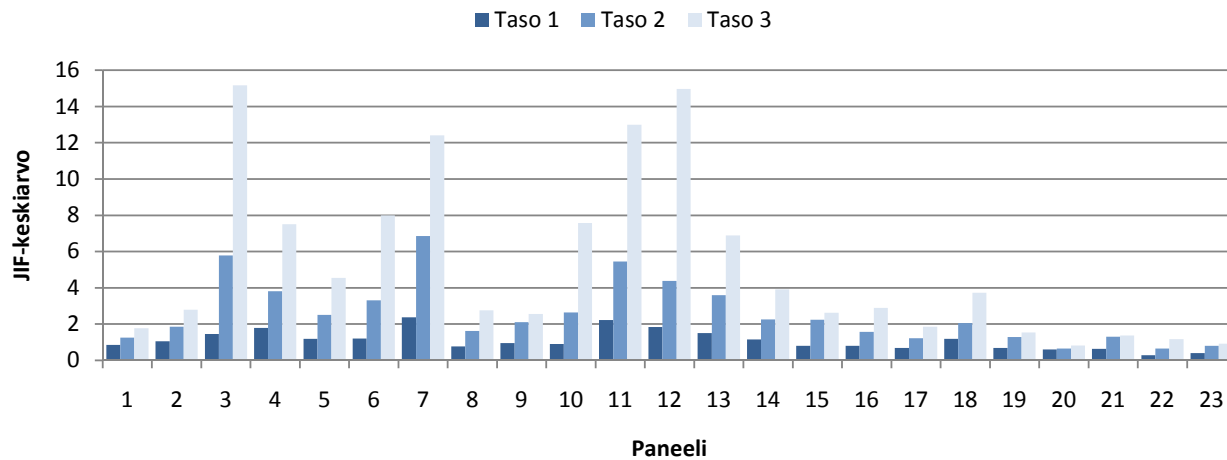
Kuvio 2. Lehtien ja sarjojen lukumäärä paneeleittain.

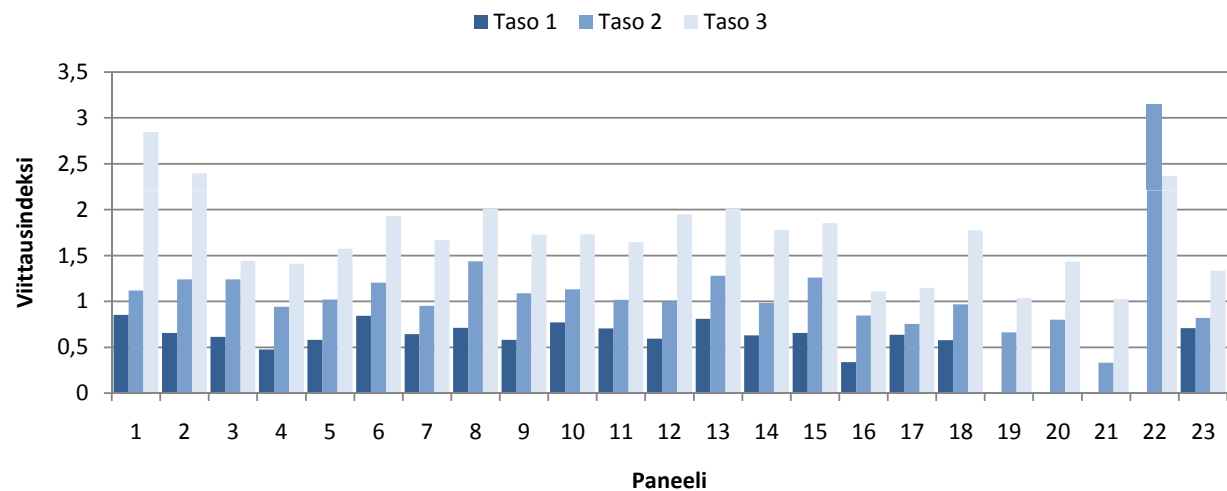
Kuvio 3. Web of Science-tietokannan kattavuus paneeleittain.

Julkaisufoorumissa arvioiduista 19 482 lehdestä ja sarjasta 10 868 (56 %) kuuluu Web of Science -tietokantaan, tosin WoS-kattavuudessa on paneelien välillä runsaasti vaihtelua (Kuvio 3). WoS pyrkii kattamaan eri tieteenalojen johtavat kansainväliset lehdet, ja tämä näkyy myös luokituksen lopputuloksessa. Kaikista WoS-tietokantaan kuuluvista lehdistä 7216 (66 %) on luokiteltu tasolle 1, 3652 (34 %) tasolle 2, ja 1090 (10 %) tasolle 3. 89 % kaikista tason 2 luokituksen saaneista lehdistä ja 97 % tason 3 lehdistä kuuluu WoS-tietokantaan.

Paneelien arviointiaineistoon kuului Scopus- ja Web of Science -viittaustietoihin pohjautuvia vaikuttavuuksia, jotka perustuvat lehdissä ilmestyneiden julkaisujen keskimääräisiin viittauskertymiin. Vaikuttavuuskertoimille annettu painoarvo vaihteli tieteenaloittain. Tosin niissäkin paneeleissa, joissa *Journal Impact Factor* (JIF) -arvojen merkitys oli suuri, ei luokitus perustunut suoraan vaikuttavuuteen.

Kuvio 4. Lehtien ja sarjojen vuoden 2010 JIF-keskiarvo tasoittain

Kuvio 5. Suomalaisen Web of Science -julkaisujen suhteellinen kansainvälinen viittausindeksi tasoittain 2004-2008

koska paneelit kiinnittivät huomiota erikokoisten alojen tasapuoliseen edustavuuteen tasolla 2 ja 3. JIF-arvot on laskettu vain erittäin pienelle osalle humanististen alojen lehdistä. Pääsääntöisesti vaikuttavuuskertoimet korreloivat melko vahvasti Julkaisufoorumi-luokitusten kanssa (Kuvio 4). Kaikkien tason 2 ja 3 lehtien vuoden 2010 JIF -keskiarvo (3,3) on 2,8 kertaa tason 1 lehtiä (1,2) korkeampi, eli luokitus ohjaa julkaisemaan korkeamman impaktin lehdissä.

Otto Aurasen, Yrjö Leinon, Olli Poroputaan ja Janne Pölösen laatima vuosien 2004-2008 suomalaisiin Web of Science -julkaisuihin perustuva Julkaisufoorumi-luokituksen ja viittausindeksien vastaavuutta koskeva selvitys osoittaa, että korkeamman tasoluokan lehdissä ilmestyneet julkaisut ovat myös keränneet keskimäärin enemmän viittauksia kuin alemman tasoluokan lehdissä ilmestyneet julkaisut (Kuvio 5).⁸

8 http://www.tsv.fi/julkaisufoorumi/loppuraportti/jufoluokitus_viittausindeksi_280212.pdf.

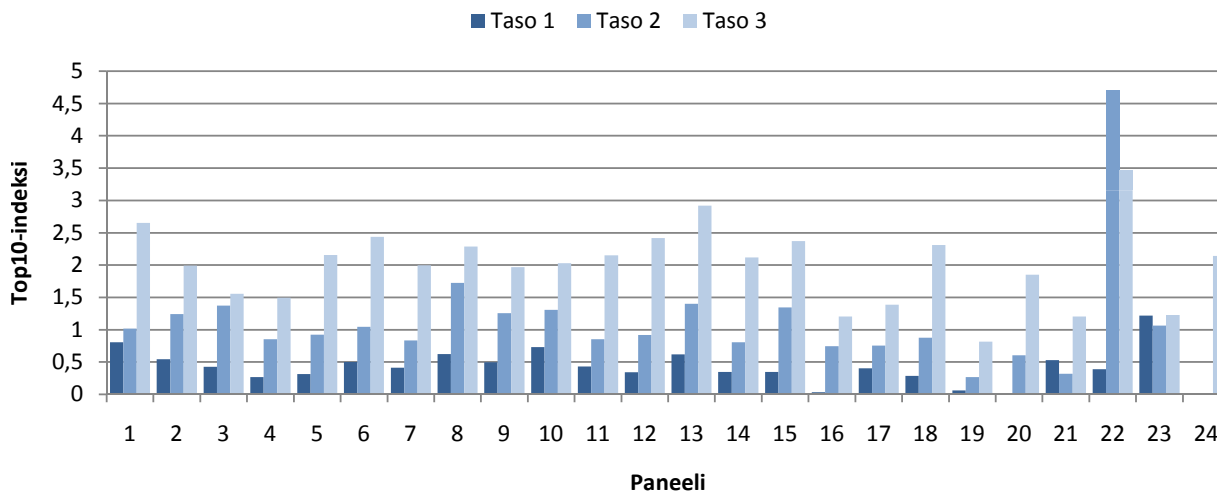
Taulukko 3. Suomalaisen julkaisujen suhteellinen kansainvälinen viittausindeksi JuFo-tasoin 2004-2008

Julkaisujen paneeliala	Julkaisuja	Viittausindeksi			
		Taso 1	Taso 2	Taso 3	Tasot 2 ja 3
Kaikki suomalaiset WoS-julkaisut	32242	0,67	1,08	1,73	1,31
1 Matematiikka ja tilastotiede	692	0,85	1,12	2,85	1,53
2 Tietojenkäsittely ja informaatiotieteet	1220	0,66	1,24	2,40	1,57
3 Fysiikka, avaruustieteet ja tähtitiede	3256	0,61	1,24	1,44	1,30
4 Kemia	2005	0,48	0,94	1,41	1,16
5 Geotieteet ja ympäristötieteet	1744	0,58	1,02	1,57	1,18
6 Biotieteet I (ekologia, evoluutiobiologia)	1444	0,84	1,21	1,93	1,48
7 Biotieteet II (solu- ja molekyylibiologia)	3191	0,64	0,95	1,67	1,22
8 Rakennus- ja yhdyskuntateknikka, kone- ja valmistustekniikka	487	0,71	1,44	2,01	1,57
9 Sähkö- ja automaatiotekniikka, tieto- ja tietoliikennetekniikka	1078	0,58	1,09	1,73	1,45
10 Teknillinen kemia, materiaalitekniikka ja ympäristötekniikka	1457	0,77	1,13	1,73	1,29
11 Lääketieteen tekniikka, bioteknologia ja peruslääketieteet	2639	0,70	1,02	1,65	1,24
12 Kliiniset lääketieteet I (sisä- ja syöpätaudit)	3631	0,59	1,00	1,95	1,41
13 Kliiniset lääketieteet II ja hammaslääketieteet	3262	0,81	1,28	2,01	1,49
14 Terveystieteet ja muut lääketieteet	1832	0,63	0,98	1,78	1,29
15 Maatalous- ja metsätieteet, eläinlääketiede	1580	0,66	1,26	1,85	1,52
16 Taloustieteet	594	0,34	0,85	1,11	0,91
17 Sosiaalitieteet, media- ja viestintätieteet	440	0,64	0,75	1,15	0,88
18 Psykologia ja kasvatustieteet	921	0,58	0,97	1,78	1,24
19 Poliittikan tutkimus, hallintotiede ja oikeustiede	156	-	0,66	1,04	0,81
20 Filosofia ja teologia	127	-	0,80	1,43	1,01
21 Kielitieteet	117	-	0,33	1,03	0,59
22 Kirjallisuus, taiteen tutkimus, arkkitehtuuri	89	-	3,15	2,37	2,75
23 Historia, arkeologia ja kulttuurien tutkimus	144	0,71	0,82	1,33	1,03
Yleistieteelliset lehdet	139	0,24	-	2,09	1,75

Kaikkien tason 1 lehdissä vuosina 2004-2008 ilmestyneiden suomalaisten WoS-julkaisujen suhteellinen kansainvälinen viittausindeksi on 0,67. Tämä tarkoittaa, että nämä julkaisut ovat keränneet keskimäärin 33 % maailman keskitasoa vähemmän viittauksia. Vastaavasti tason 2 lehdissä ilmestyneet julkaisut ovat keränneet 8 % maailman keskitasoa enemmän viittauksia (viittausindeksi 1,08) ja tason 3 lehdissä ilmestyneet julkaisut 73 % maailman keskitasoa enemmän viittauksia (viittausindeksi 1,73).

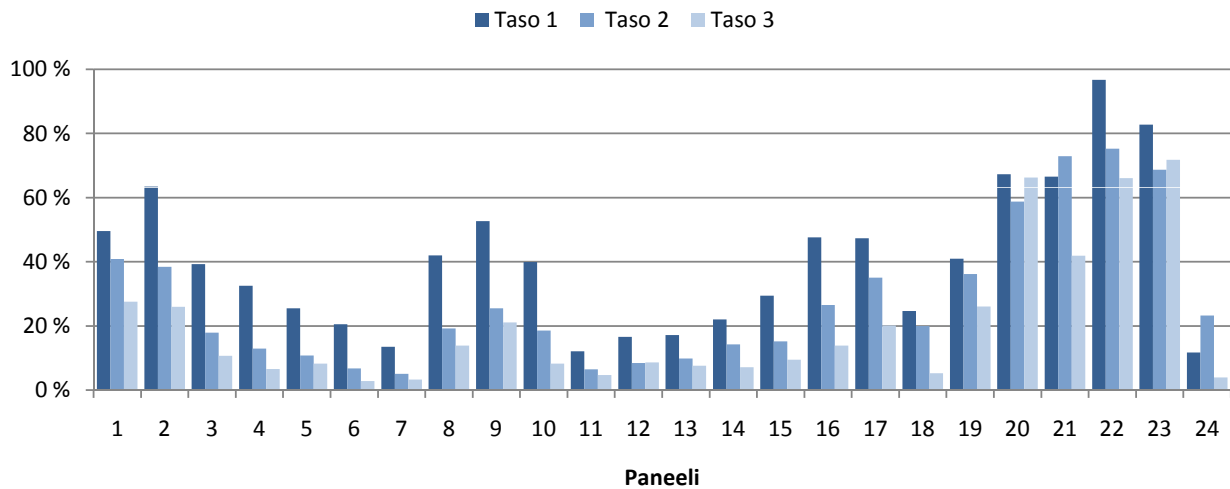
Jos ei tehdä eroa tason 2 ja 3 julkaisujen välillä, voidaan todeta että korkeamman tason lehdissä ilmestyneet julkaisut (viittausindeksi 1,31) ovat keränneet lähes kaksi kertaa niin paljon viittauksia kuin tason 1 julkaisut (Taulukko 3).

Tasojen väliset erot korostuvat entisestään, jos tarkastellaan keskimääräisen viittauskertymän sijaan eri tasojen lehdissä ilmestyneiden julkaisujen osuutta tieteenalalla maailman viitatuimpaan kymmenyksen kuuluvista julkaisuista (Top10-julkaisut). Vuosien 2004-2008 suomalaisiin Web of Science -julkaisuihin perustuva selvitys osoittaa, että Top10-julkaisujen osuus kaikista tason 1 lehdissä ilmestyneistä suomalaisista julkaisuista on 54 % maailman keskitasoa pienempi (Top10-indeksi 0,46). Vastaavasti 6 % maailman keskitasoa suurempi osa tason 2 julkaisuista (Top10-indeksi 1,06), ja 109 % maailman keskitasoa suurempi osa tason 3 julkaisuista kuuluu maailman viitatuimman kymmenyksen joukkoon (Top10-indeksi 2,09). Keskimäärin Top10-julkaisujen osuus korkeamman tason lehdissä ilmestyneistä julkaisuista (Top10-indeksi tason 2 ja 3 lehdet mukaan lukien 1,43) on ollut lähes kolme kertaa tason 1 lehdissä ilmestyneitä julkaisuja suurempi. Top10-julkaisujen osuus on pääsääntöisesti suurempi korkeamman kuin matalamman tasoluokituksen saaneissa lehdissä (Kuvio 6).

Kuvio 6. Suomalaisen Web of Science -julkaisujen Top10-indeksi tasoittain 2004-2008

Selvityksestä käy myös ilmi, että ilman viittauksia olevien julkaisujen osuus on pääsääntöisesti suurempi alemman kuin korkeamman tasoluokituksen saaneiden vuosien 2004–2008 suomalaisten WoS-julkaisujen osuus on keskimäärin ollut tason 1 lehdissä 28,3 %, tason 2 lehdissä 15,4 % ja tason 3 lehdissä 9,9 % (Kuvio 7).

Kuvio 7. Ilman viittauksia olevien suomalaisten Web of Science -julkaisujen osuus tasoittain 2004-2008

Tieteellisten julkaisukanavien tasoluokituksen ulkomaisia esikuvia

Ensimmäiset lehtien tasoluokitukset laadittiin tieteellisten kirjastojen kokoelmien hallinnan ja kehittämisen tarpeisiin. Grossin ja Grossin vuonna 1926 laatiman kemian lehtien luokituksen tarkoitus oli selvittää mitä julkaisusarjoja niukasti resurssoidun yliopiston kirjaston kokoelmaan tuli välttämättä sisältyä. Lehtien tasoluokittaminen on myöhemmin yleistynyt myös kirjasto- ja informaatiotieteiden ulkopuolella, ja samalla lehtiluokitusten sovellusala on laajentunut kokoelmien hallinnasta ja kehittämisestä tutkimuksen arviointiin. Etenkin anglosaksisessa yliopistomaailmassa on joillain aloilla yleistynyt käytäntö arvioida yksittäisten tutkijoiden julkaisutoimintaa vakiintuneiden lehtiluokitusten perusteella, ja edellyttää että edistyäkseen urallaan tutkijoiden on julkaistava oman alansa keskeisissä johtavissa sarjoissa. Lehtien tasoluokituksia on käytetty vastaavalla tavalla myös koulutusohjelmien ja yliopistoyksiköiden arviointiin.

Vasta viime vuosina tasoluokituksia on alettu soveltaa tutkimuksen arviointiin laajamittaisesti myös yliopistojen ja tiedejärjestelmien tasolla. Tätä tarkoitusta varten on laadittu kansallisia kaikki tieteenalat kattavia tasoluokituksia Norjassa vuonna 2004, Tanskassa vuonna 2008, Australiassa vuonna 2010, ja Suomessa vuonna 2011. European Science Foundation julkaisi vuonna 2007 alustavan, ja vuonna 2011 osittain päivitetyn, ERIH -luokituksen, jota tosin ei ole suunniteltu tutkimuksen arvioinnin työvälineeksi. Ranskassa kuitenkin toteutettiin vuonna 2008 ERIH-luokitukseen vahvasti pohjautuva, kansallisesta näkökulmasta täydennetty ja yhteiskuntatieteiden osalta laajennettu, yliopistojen tutkimuksen arviointiin tarkoitettu tasoluokitus.

Kuten kaikki tutkimuksen arvioinnin menetelmät, myös julkaisukanavien tasoluokitukset ovat herättäneet kriittistä keskustelua sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Valtaosa kritiikistä on nousut olettamuksesta, että lehtien tasoluokituksia käytetään yksittäisten julkaisujen tai tutkijoiden arviointiin. Keskeinen ongelma on, että julkaisun laatua ei voida määrittää yksinomaan lehden tai muun julkaisukanavan perusteella. Tasoluokka kertoo julkaisujen läpäisemän kilpailun ja vertaisarvioinnin keskitasosta, mutta korkean tasoluokan julkaisukanavissa ilmestyy myös heikompia julkaisuja, joiden vaikuttavuus jää vaatimattomaksi, ja alemman tasoluokan julkaisukanavissa ilmestyy erittäin vaikuttaviksi osoittautuvia yksittäisiä julkaisuja. Tästä syystä tasoluokitusten käyttöön tutkimuksen arvioinnissa liittyy yksittäisten tutkijoiden tasolla erittäin suuri virhemarginaali.

Kuitenkin on pidetty mahdollisena käyttää luokituksia osoittamaan julkaisutuotannon tasoa yksittäistä tutkijaa tai tutkijaryhmää suuremmilla aggregaattitasoilla. Tällöin kritiikki usein kohdistuu tiedehallinnossa yleistyvään tulosvastuuta korostavaan arviointikulttuuriin, ja siihen liittyvään tutkimuksen laadun määrälliseen mittaamiseen bibliometrisillä indikaattoreilla. Tasoluokitusten makrotason käyttöön liittyvässä kriittisessä keskustelussa niiden on yhtäältä nähty suosivan kansainvälisissä (ennen kaikkea englanninkielisissä) tieteellisissä lehdissä julkaistavaa tutkimusta, ja vakiintuneiden tutkimusalojen valtavirtaa edustavaa tutkimusta. Toisaalta on nostettu esiin haitallisia seurauksia, joita voi liittyä lehtiluokitusten mekaaniseen käyttöön tutkimusorganisaatioiden sisäisessä tutkimuksen arvioinnissa ja ohjauksessa.

Sama kritiikki toistuu kaikkien lehtiluokitusten kohdalla, vaikka tieteellisten julkaisukanavien tasoluokituksiin perustuvien arviointimallien välillä on merkittäviä eroja. Tässä yhteydessä on tärkeitä erottaa toisistaan Australian ja Pohjoismaiden käyttämät mallit. Tärkeä osa kritiikistä, jonka seurauksena Australiassa päätettiin vuonna 2011 kokonaan luopua lehtien ja sarjojen tasoluokituksista, liittyi siihen, että mallin katsottiin syrjivän monitieteisyyttä, kansallisia tutkimuskohteita käsittelevää tutkimusta, sekä erillis- ja kokoomateoksia tuottavia tieteenaloja. Australian malliin liittyvät epäkohdat on pohjoismaisissa malleissa voitu ainakin osittain välttää erilaisilla rakenteellisilla ratkaisuilla:

- Australian tasoluokitus koskee vain tieteellisiä lehtiä ja konferenssisarjoja, Norjan, Tanskan ja Suomen tasoluokitukset kattavat lisäksi kirjakustantajat. Pohjoismainen malli kattaa siis kaikki keskeiset julkaisutyypit, mukaan lukien kokoomateosartikkelit ja erillisteokset, ei pelkästään lehti- ja konferenssiartikkeleita kuten Australian malli.
- Australian luokituksessa lehdille ja sarjoille oli määrätty 1-3 tieteenalaa, joita edustavia julkaisuja tasoluokitus ainoastaan koskee. Norjan, Tanskan ja Suomen tasoluokitukset koskevat kaikkien tieteenalojen julkaisuja. Pohjoismainen malli huomioi siis julkaisutoiminnan monitieteisyyttä paremmin kuin Australian malli, joka ei noteeraa toisen tieteenalan lehdessä ilmentyviä julkaisuja.
- Australian luokituksessa julkaisusarjat, joilla on lähinnä kansallista vaikutusta, on luokiteltu kategorisesti alimpaan C-luokkaan, Pohjoismaissa sekä kansallisia että kansainvälisiä julkaisukanavia on luokiteltu perustasolle (1) ja johtavalle tasolle (2). Vaikka Norjan, Tanskan ja Suomen tasoluokituksetkin painottavat kansainvälisyyttä, pohjoismainen malli antaa Australian mal-

lia enemmän arvoa myös kansalliselle julkaisutoiminnalle. Suomen- ja ruotsinkielisten, sekä muun kuin englanninkielisten lehtien ja sarjojen asemaa on suomalaisessa Julkaisufoorumi-luokituksessa pyritty erityisesti vahvistamaan ohjausryhmän helmikuussa 2012 tekemällä päätöksellä.

Tärkeimmät syyt tasoluokituksen lakkauttamiseen Australiassa liittyvät kuitenkin yliopistojen tapaan käyttää sitä julkaisutoimintaa määräävänä ohjausinstrumenttina, minkä seuraukset koettiin tutkimukselle haitallisiksi. Esimerkkeinä on mainittu A-luokan julkaisuille asetetut tavoiteosuudet ja niihin ohjaavat kannustinjärjestelmät, sekä pyrkimykset estää tutkijoita kokonaan käyttämästä alemman tasoluokan lehtiä ja sarjoja. Myös tasoluokituksen käyttö rahoitus- ja rekrytointipäätösten perusteena on koettu epäoikeudenmukaiseksi.⁹

Australian huonot kokemukset kansallisesta tasoluokituksesta ja sen haitallisista käyttötavoista eivät ole toteutuneet ainakaan samassa mittakaavassa Norjassa ja Tanskassa, joissa pohjoismainen malli on ollut käytössä jo useamman vuoden. Yhtenä syynä tähän voivat olla jo aiemmin mainitut luokitusten rakenteelliset erot, sekä Pohjoismaissa käyty avoin keskustelu tasoluokituksen ongelmista ja järkevistä käyttötavoista. Australian mallin lähtökohdat ovat ehkä voimakkaammin anglosaksisten maiden yliopistojen arviointikulttuurissa, jossa lehtiluokituksia on käytetty yksittäisten tutkijoiden arviointiin, kun taas Pohjoismaissa tasoluokitukset on otettu käyttöön ensisijaisesti suurten julkaisumäärien arviointivälineenä yliopistojen ja koko yliopistojärjestelmän tasolla.

Suomessa valmistuneen Julkaisufoorumi-luokituksen lähtökohdat ovat Norjan ja Tanskan malleissa. Hankkeen suunnittelussa on voitu hyödyntää professori Gunnar Sivertsenin (NIFU-tutkimuslaitos, Norja) asiantuntemusta pohjoismaisista tasoluokituksista. Sivertsen myös esitteli Norjan ja Tanskan kokemuksia marraskuussa 2010 järjestetyssä ensimmäisessä Julkaisufoorumin paneelipuheenjohtajien kokouksessa. Julkaisufoorumi-hankkeen sihteeri vieraili helmikuussa 2011 Kööpenhaminassa ja Oslossa tutustumassa Tanskan ja Norjan järjestelmiin yhdessä CSC:n ja OKM:n edustajien kanssa. Kuitenkin myös pohjoismaisten järjestelmien välillä on joitain luokituksen lopputulokseen vaikuttavia rakenteellisia eroja:

- Norjassa ja Tanskassa paneelien lehti- ja sarjaluettelot ovat poissulkevia, eli lehti tai sarja esiintyy vain yhden paneelin luettelossa. Suomessa paneelien luettelot ovat osittain päällekkäisiä, eli lehdet ja sarjat voivat esiintyä yhden tai useamman paneelin luettelossa. Suomen käytäntö pyrkii huomioimaan tieteellisen julkaisemisen monitieteisyyttä, kun samoja lehtiä ja sarjoja on arvioitu eri paneelialojen näkökulmasta, mutta toisaalta osittain yhteiset luettelot lisäävät paneelien arviointityötä ja aiheuttavat tarpeen koordinoita eriäviä tasoluokituksia.

9 Esim. Kim Carr, "Improvements to Excellence in Research for Australia": <http://archive.innovation.gov.au/ministersarchive2011/carr/MediaReleases/Pages/IMPROVEMENTSTOEXCELLENCEINRESEARCHFORAUSTRALIA.htm>; Ian Dobson, "AUSTRALIA: Troubled history of an ERA": <http://www.universityworldnews.com/article.php?story=201106031829474>.

- Norjassa ja Tanskassa tason 2 osuus on laskettu paneelin lehtien ja sarjojen vuotuisen artikkelivolyymien perusteella, kun taas Suomessa tason 2 osuus on laskettu paneelien lehtien ja sarjojen nimekkeiden lukumäärän perusteella. Tämän takia tason 2 lehtien ja sarjojen lukumäärä on Suomen luokituksessa suurempi, ja myös tason 2 julkaisujen osuus muodostuu suuremmaksi ja vaihtelee enemmän tieteenaloittain kuin Norjassa ja Tanskassa. Toisaalta Suomessa arviointi on perustunut "puhtaasti" lehtien ja sarjojen tasoon, kun taas Norjassa ja Tanskassa tasolle 2 arvostettava kanava on voinut suuren julkaisuvolyyminsa vuoksi saada tason 1 luokituksen.
- Tanskassa ja Norjassa luokitus on kaksitasoinen, Suomessa on tason 2 lehdistä ja sarjoista erotettu myös taso 3 (enintään 25 % kunkin paneelin tason 2 lehdistä ja sarjoista).

3. HANKKEESEEN LIITTYVÄ MUU TOIMINTA

Julkaisufoorumi-hankkeelle on perustettu www-sivut¹⁰ ja Facebook-sivu.¹¹ Ohjausryhmän puheenjohtaja, Helsingin yliopiston kansleri Ilkka Niiniluoto esitteli Julkaisufoorumi-hankkeen taustoja ja tavoitteita *Tieteessä tapahtuu*-lehden numerossa 6/2010 julkaistussa kirjoituksessa ”Julkaisufoorumi kannustaa laatuun”. Tieteellisten seurain valtuuskunnan toiminnanjohtaja Aura Korppi-Tommola on säännöllisesti tiedottanut Julkaisufoorumi-hankkeen etenemisestä TSV:n hallitukselle ja jäsenseuroille. Koordinaattori ja projektisihteeri osallistuivat Julkaisufoorumia koskevaan julkiseen keskusteluun Helsingin Sanomissa (28.4.2011), Sosiologia-lehdessä (numero 2/2011), Kosmopolis-lehdessä (3/2011) ja Yliopisto-lehdessä (numero 12/2011) sekä useilla verkkokeskustelufoorumeilla. Myös ohjausryhmän ja joidenkin paneelien jäsenet osallistuivat julkiseen keskusteluun.

Julkaisufoorumi-hanketta esiteltiin useissa tilaisuuksissa:

- yliopistojen tutkimusvararehtorien tapaamisissa lokakuussa 2010 ja toukokuussa 2011
- Helsingin yliopiston kirjaston Julkaisijan iltapäivä -seminaarissa joulukuussa 2010
- OKM:n korkeakoulu- ja tiedeyksikön johtoryhmän kokouksessa syyskuussa 2011
- Tieteellisen kirjastoseuran Tutkijat, kirjastot ja tutkimuksen arviointi -seminaarissa marraskuussa 2011
- Kasvatustieteen päivien esiseminaarissa marraskuussa 2011
- Julkaisurekisteri-projektin tuloseseminaarissa marraskuussa 2011
- Tampereen teknillisen yliopiston tieteellisen neuvoston kokouksessa joulukuussa 2011
- Lapin yliopiston Julkaiseminen Lapin yliopistossa -seminaarissa helmikuussa 2012

Julkaisufoorumi-luokitusta käsittelevä seminaari järjestettiin 6.2.2012 klo 10-16 Helsingin yliopistomuseo Arppeanumin auditoriossa. Tilaisuuteen osallistui noin 230 tiedeyhteisön ja tiedehallinnon edustajaa, ja suoraa verkkolähetystä seurasi yli 300 henkilöä. Seminaarissa keskusteltiin vuonna 2011 laaditusta ensimmäisestä tasoluokituksesta sekä luokituksen kehittämistä ja käyttötavoista. Seminaarin puhujien kalvoesitykset sekä videotallenteet puheenvuoroista ja keskusteluista ovat ladattavissa Julkaisufoorumin verkkosivuilta.¹²

Julkaisufoorumi-hankkeessa on myös tehty tutkimus- ja selvitystyötä. Koordinaattori ja projektisihteeri osallistuivat syyskuussa 2010 Bergenin yliopiston järjestämään pohjoismaiseen bibliometriikkaa ja tiedepolitiikkaa käsitelleeseen työpajaan,¹³ ja syyskuussa 2011 Leidenin yliopiston tieteen- ja teknologiantutkimuksen keskuksen (CWTS) järjestämälle *Measuring Science and Research Performance* -kurssil-

10 <http://www.tsv.fi/julkaisufoorumi/index.html>.

11 <http://fi-fi.facebook.com/pages/Julkaisufoorumi/339468932747959>.

12 <http://www.tsv.fi/julkaisufoorumi/seminaari.html>.

13 <http://www.uib.no/ub/en/artikler/2010/05/15th-nordic-workshop-on-bibliometrics-and-research-policy>.

le.¹⁴ Koordinaattori ja projektisihteeri kirjoittivat yhteistyössä Yrjö Leinon (CSC) kanssa konferenssipaperin "Coverage and Rating of Journals and Publication Series: comparison of six data sources", jonka Leino esitti syyskuussa 2011 ENID STI Indicators konferenssissa Roomassa.¹⁵ Helmikuussa 2012 valmistui Yrjö Leinon (CSC) ja Olli Poropudaksen (OKM) kanssa toteutettu Web of Science -tietokannan aineistoihin perustuva Julkaisufoorumi-luokituksen ja viittausindikaattorien vertailua koskeva selvitys.¹⁶

Julkaisufoorumi-hanketta tehtiin tiiviissä yhteydessä muihin kansallisiin kehittämishankkeisiin. Koordinaattori oli kansallisen julkaisurekisterin toteuttamista selvittäneen JURE-projektin ohjausryhmän asiantuntijajäsen ja Jure I -työryhmän jäsen, minkä lisäksi koordinaattori ja projektisihteeri olivat jäseninä Sitaatioindeksityöryhmä II:ssä. Sitaatioindeksityöryhmä II:n raportti "Suomalaisten tutkimusorganisaatioiden Web of Science -julkaisut ja niiden vaikuttavuus vuosina 1990–2009" julkaistiin Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisusarjassa vuoden 2011 lopussa.¹⁷

Julkaisufoorumi-hankkeessa seurattiin myös Opetus- ja kulttuuriministeriön asettaman yliopistojen valtionrahoitusmallin uudistamista pohtineen työryhmän työtä. Julkaisufoorumin ohjausryhmä esitti lokakuussa 2011 rahoitusmallityöryhmälle näkemyksensä siitä, mitä tulisi ottaa huomioon kun julkaisutoimintaa ja Julkaisufoorumi-luokitusta käytetään rahoitusperusteena. Työryhmä ehdotti marraskuussa 2011, että Julkaisufoorumi-luokitusta käytettäisiin yhtenä rahoituskriteerinä.¹⁸ Työryhmän ehdotuksen mukaan 13 % yliopistojen valtionrahoituksesta määräytyisi julkaisutoiminnan perusteella vuodesta 2013 lähtien. Vuodesta 2015 10 % rahoituksesta jaettaisiin yliopistoille tason 2 ja 3 julkaisujen perusteella, ja 3 % tason 1 julkaisujen perusteella.

14 <http://www.socialsciences.leiden.edu/cwts/education/graduate-course2-cwts.html>.

15 <http://www.enid-europe.org/conference.html>.

16 http://www.tsv.fi/julkaisufoorumi/loppuraportti/jufoluokitus_viittausindeksi_280212.pdf

17 http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2011/Sitaatioindeksityoryhma_II_n_raportti.html.

18 <http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2011/yliopistot.html?lang=fi>.

LIITE 1. JULKAISUFOORUMI-LUOKITUKSEN KÄYTTÖOHJE

Julkaisufoorumi-luokituksen tavoitteena on kattaa kaikkien tutkimusalojen keskeisimmät tieteelliset julkaisukanavat (taso 1), sekä tunnistaa niistä korkeatasoisimmat ja vaikuttavuudeltaan laaja-alaisimmat (tasot 2 ja 3). Luokitus on tehty ensimmäisen kerran vuonna 2011, jolloin tasoluokituksen on saanut kaikkiaan n. 19 500 lehteä ja julkaisusarjaa sekä n. 1 200 kirjakustantajaa. Luokituksesta ovat päättäneet 23 tieteenaloittaisen arviointipaneelin 210 asiantuntijajäsentä. Paneelien asettamisesta ja työn valvonnasta on vastannut ohjausryhmä, jossa on ollut mm. TSV:n, UNIFIn, Suomen Akatemian, OKM:n ja yliopistokirjastojen edustus. Luokitusta ylläpitää Tieteellisten seurain valtuuskunta. Tutkimuksen arvioinnissa luokitus soveltuu:

- suurten julkaisumäärien, esim. yliopistojen tai tutkimuslaitosten koko julkaisutuotannon arviointiin, ei yksittäisten tutkijoiden arviointiin
- samaa tieteenalaa edustavien julkaisujen vertailuun, ei tieteenalojen väliseen vertailuun

TASOLUOKITUKSEN KRITERIT

Tieteelliset julkaisukanavat

Tieteellisellä julkaisukanavalla tarkoitetaan painettuja ja digitaalisia lehtiä, säännöllisiä konferenssisarjoja, sekä kustantajien antologia- ja monografiasarjoja, jotka ovat erikoistuneet tieteellisten tutkimustulosten julkaisuun. Niillä on tieteenalan asiantuntijoista koostuva toimituskunta, ja julkaiseminen edellyttää tieteenalan parhaiden käytäntöjen mukaista laadunarviointia, ennen kaikkea vertaisarviointia. Tieteellinen julkaisukanava voi olla myös kokonainen kustantaja, joka julkaisee tieteellisiä julkaisuja kokoomateoksina ja monografioina, jotka eivät kuulu kirjasarjaan. Jos erillis- ja kokoomateosten kohdalla kustantajan ja kirjasarjan tasoluokka eroavat toisistaan, tulisi julkaisun taso määrittää korkeamman luokituksen mukaan. Tasoluokka koskee aina sekä julkaisukanavan painettua että digitaalista versiota, ja on sama kaikille niissä ilmestyville julkaisuille tieteenalasta riippumatta.

Taso 1 (80 % luokitelluista lehdistä ja sarjoista, 90 % luokitelluista kirjakustantajista)

Eri tieteenalojen kotimaiset ja ulkomaiset, suomalaisen tutkimuksen näkökulmasta keskeisimmät julkaisukanavat, jotka täyttävät tieteellisen julkaisukanavan määritelmän. Tasolle 1 ei kuitenkaan ole luokiteltu sellaisia tieteellisen julkaisukanavan määritelmän täyttäviä kotimaisia julkaisukanavia, joiden toimituskunnasta ja kirjoittajista valtaosa (2/3) edustaa samaa tutkimusorganisaatiota. Myöskään väitöskirjasarjoja ei ole erikseen luokiteltu, mutta suomalaisten yliopistojen väitöskirjat huomioidaan vähintään tason 1 tieteellisinä julkaisuina siten, että monografiaväitöskirja vastaa tason 1 erillisteosta ja artikkeliväitöskirja tason 1 alkuperäisartikkelia, vaikka ne olisivat ilmestyneet julkaisukanavissa, joilla ei ole Julkaisufoorumi-luokitusta.

Taso 2 (20 % luokitelluista lehdistä ja sarjoista, 10 % luokitelluista kirjakustantajista)

Eri tieteenalojen johtavat tieteelliset julkaisukanavat, joissa tutkijat eri maista julkaisevat parhainta tutkimustaan. Tasolle 2 on pääsääntöisesti luokiteltu vain kansainvälisiä tieteellisiä julkaisukanavia, joiden toimitus-, kirjoittaja- ja lukijakunta edustaa eri kansallisuuksia. Tasolle 2 on kuitenkin luokiteltu myös johtavia suomen- tai ruotsinkielisiä julkaisukanavia, jotka tavoittavat tieteenalansa kansainvälisen asiantuntijayleisön, tai kattavat tieteenalansa suomalaisen yhteiskunnan, kulttuurin tai historian erityispiirteitä käsittelevää tutkimusta mahdollisimman laajasti (luokitusta täydennetään tältä osin keväen 2012 aikana).

Taso 3 (25 % tason 2 lehdistä ja sarjoista)

Lehdet ja sarjat, jotka ovat vaikuttavuudeltaan tieteenalansa laaja-alaisimpia tason 2 lehtien ja sarjojen joukossa. Tasolle 3 on luokiteltu lehtiä ja sarjoja, joissa julkaistu tutkimus edustaa oman tieteen- tai tutkimusalan korkeinta tasoa ja sen (esim. viittausindikaattoreilla mitattu) vaikuttavuus on erittäin suuri. Tason 3 lehdet kattavat omaa tieteen- tai tutkimusalaansa laajasti, eivätkä ole keskittyneet kapean erikoistematikan käsittelyyn. Kirjoittaja- ja lukijakunta on kansainvälistä ja toimituskunnissa toimivat alan johtavat tutkijat. Julkaisemista näissä lehdissä ja sarjoissa arvostetaan alan kansainvälisessä tutkijayhteisössä erittäin korkealle.

JULKAISUFOORUMI-LUOKITUKSEN KÄYTTÖ TUTKIMUKSEN ARVIOINNISSA

Julkaisufoorumi-luokitus on suunniteltu suurten julkaisumäärien laadun osoittimeksi

Julkaisufoorumi-luokitus perustuu ajatukselle, että suurten julkaisumäärien laatua voidaan arvioida tutkijoiden valitsemien ja saavuttamien julkaisukanavien perusteella. Tasokkaimpien julkaisujen oletetaan pääsääntöisesti valikoituvan korkeamman tasoluokituksen saaneisiin julkaisukanaviin laajan kilpailun ja vaativan vertaisarvioinnin seurauksena. Tieteellisen lehden, sarjan tai kustantajan taso on erittäin karkea laadun osoitin, minkä vuoksi luokitus soveltuu parhaiten makrotason tarkasteluihin koko maan, kokonaisten tutkimusorganisaatioiden (esim. yliopistot tai valtion tutkimuslaitokset) tai tutkimusalojen julkaisutuotannon tasolla. Julkaisufoorumi-luokituksen on tarkoitus toimia yliopistojen koko tieteellisen julkaisutuotannon laadun indikaattorina opetus- ja kulttuuriministeriön käyttämässä yliopistojen valtionrahoitusmallissa vuodesta 2015 alkaen.

Julkaisufoorumi-luokituksen avulla voidaan seurata tutkimuksen kehitystä

Tutkimusorganisaatioiden sisäisessä käytössä tasoluokitus soveltuu parhaiten tietyn alan tai yksikön julkaisutoiminnan oman kehityksen seurantaan. Tulosten perusteella voidaan esim. informoida tutkimusta arvioivia asiantuntijapaneelleita. Tasoluokitusta ei kuitenkaan ole perusteltua soveltaa pitkälle takautuvasti, sillä se heijastaa tiedeyhteisön tämänhetkisiä arvostuksia. Tasoluokitusta käytettäessä

on otettava huomioon sekä tason 1 että tasojen 2 ja 3 julkaisut. On suositeltavaa kuulla tutkijoiden näkemyksiä tasoluokituksen soveltuvuudesta tutkimuksen arviointiin eri tieteen- ja tutkimusaloilla. Tasoluokitusta ei tule käyttää mekaanisesti tutkimuksen arvioinnissa ja ohjauksessa, ja tutkijoiden vapautteen kuuluu valita tutkimukselleen tarkoituksenmukaisimmat julkaisukanavat.

Julkaisufoorumi-luokitus ei sovellu tieteenalojen väliseen vertailuun

Julkaisufoorumi-luokitus on tieteenalariippuvainen laadun osoitin. Julkaisukäytäntöjen eroista johtuen kaikilla tieteen- ja tutkimusaloilla ei tuoteta yhtä suurta määrää tason 2 ja 3 artikkeleita ja kirjoja. Tutkijoiden julkaisuprofilia määrittää mm. aineistojen ja ongelmien yleismaailmallinen tai paikallinen luonne. Monilla luonnon-, lääke- ja teknisten tieteiden aloilla julkaisutoiminta keskittyy samoihin tutkimusyhteisön sisällä laajaa arvostusta nauttiviin julkaisuvolyymiltään suuriin kansainvälisiin lehtiin. Yhteiskunta- ja humanistisissa tieteissä myös tiettyyn kulttuuriseen ja historialliseen tilanteeseen kiinnittyvillä tutkimusongelmilla on tärkeä merkitys. Näillä aloilla julkaisutoiminta hajautuu suhteellisen pieniin kansainvälisiin ja kansallisiin lehtiin, tärkeä osa tutkimusta julkaistaan kokooma- ja erillisteoksissa, ja yhteisjulkaiseminen ei ole yhtä yleistä kuin luonnon-, lääke- ja teknisissä tieteissä. Julkaisukäytännöissä on eroja myös tieteenalojen sisällä.

Julkaisufoorumi-luokitus ei sovellu yksittäisten tutkijoiden arviointiin

Julkaisufoorumin tasoluokat ennustavat suurten julkaisumäärien keskimääräistä laatua ja vaikuttavuutta, mutta ovat liian summittainen väline yksittäisten julkaisujen tai tutkijoiden arviointiin. Tasoluokitus kertoo julkaisun läpäisemän kilpailun ja vertaisarvioinnin tasosta, mutta tason 1 julkaisukanavissa ilmestyy yksittäisiä keskitasoa laadukkaampia ja vaikuttavampia julkaisuja, ja tason 2 ja 3 julkaisukanavissa ilmestyy myös keskitasoa heikompia ja ilman viittauksia jääviä julkaisuja. Tasoluokitus ei missään tapauksessa voi korvata julkaisujen sisältöön perustuvaa vertaisarviointia yksittäisten tutkijoiden tai tutkimusryhmien arvioinnissa.

Julkaisufoorumi-luokitus on päivittyvä järjestelmä

Arviointipaneelit päivittävät tasoluokitukset kolmen vuoden välein, seuraavan kerran vuonna 2014. Muina vuosina paneelit hyväksyvät kriteerit täyttäviä lehtiä, sarjoja ja kustantajia tasolle 1. Julkaisufoorumin verkkosivuilla voi ehdottaa luokitukseen lisättäväksi julkaisukanavia, joita ei ole vielä luokiteltu.

LISÄTIETOJA

Janne Pölönen, projektisihteeri (puh. 044 346 9492; janne.polonen@tsv.fi tai julkaisufoorumi@tsv.fi)

Julkaisufoorumin verkkosivut: www.tsv.fi/julkaisufoorumi

Julkaisufoorumi Facebookissa: <http://fi-fi.facebook.com/pages/Julkaisufoorumi/339468932747959>

Julkaisukanavien haku ja ehdottaminen: www.tsv.fi/julkaisufoorumi/haku.php

Tieteellisten seurain valtuuskunta 2012

Mariankatu 5, 00170 Helsinki

www.tsv.fi

Puh: 09 228 691

Tieteellisten seurain valtuuskunnan verkkojulkaisuja

ISSN 2242-8011

ISBN 978-952-5995-03-9